

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

М. П. Мартинюк, перший заступник Міністра
аграрної політики та продовольства України

Органічне виробництво є одним із перспективних напрямів розвитку агропродовольчого сектору України та офіційно визнано пріоритетом державної аграрної політики. Нині в Україні намітилася позитивна динаміка збільшення площ сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічним виробництвом. Так, за останні десять років вони зросли в 1,7 рази (з 242,0 тис. га у 2006 р. до 421,5 тис. га у 2016 р.). Ємність внутрішнього ринку органічної продукції становить близько 22 млн. євро, а експортний потенціал оцінюється в 100 млн євро. Стрімко збільшується кількість виробників органічної продукції, яка порівняно з 2005 р. зросла більш, як у п'ять разів і нині налічує близько 400 суб'єктів господарювання.

Найбільші темпи приросту спостерігаються протягом останніх двох років. Цьому значною мірою сприяє активна державна політика щодо розвитку органічного сектора, яка націлена на удосконалення нормативно-правового поля та формування інституційного, організаційно-економічного, науково-методичного, дорадчо-консультаційного та освітнього забезпечення.

Так, для реалізації означеної цілі Міністерством аграрної політики та продовольства України було розроблено три програмних документи орієнтовані на підтримку органічного сільського господарства, а саме, Стратегію розвитку аграрного сектора „3+5” [1], Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні на 2015-2020 роки [2] та Стратегію удосконалення механізму управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними [3].

Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року та планом пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затвердженими розпорядженням Кабінету Міністрів України № 275-р від 3 квітня 2017 р. передбачено необхідність забезпечення належного функціонування ринку органічної продукції, прозорих умов ведення господарської діяльності у сфері виробництва та обігу органічних продуктів. Встановлено, що цьому значною мірою сприятиме прийняття законопроекту “Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції”

(розробник законопроекту – Міністерство аграрної політики та продовольства України) та опрацювання відповідних проектів нормативно-правових актів спрямованих на його виконання [3]. Такими підзаконними актами у першу чергу є: порядок здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю суб'єктів ринку органічної продукції (у тому числі планових та позапланових заходів); порядок сертифікації органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції (у тому числі видачі сертифіката, його дубліката); порядок ведення Реєстру операторів, Реєстру органів сертифікації та Реєстру органічного насіння.

Що стосується Порядку ведення Реєстру виробників органічної продукції (сировини), то його на сьогодні уже затверджено Постановою КМУ № 505 від 08.08.2016 р.

Крім того, з метою нормативно-правового забезпечення органічного виробництва, Кабінетом Міністрів України прийнято постанову «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) рослинного походження» № 587 від 31 серпня 2016 року, якою встановлено вимоги до виробників органічної продукції, що займаються рослинництвом, а саме до сівозмін, обробітку ґрунту, удобрення сільськогосподарських культур, відбору насіння та садивного матеріалу, захисту рослин тощо.

На сьогодні правові та економічні основи виробництва й обігу органічної сільськогосподарської продукції регулюються Законом України "Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини" № 425-VII від 03.09.2013 р. Однак, як показує практика він має численні недоліки, серед яких варто виокремити: невідповідність законодавству ЄС у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції; продукування торгових бар'єрів для виробників-експортерів; негативний вплив на функціонування вітчизняного органічного ринку тощо. З огляду на це, виникла об'єктивна необхідність удосконалення правових засад регулювання виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що зумовило потребу розроблення проекту Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (№ 5448 від 24.11.2016 р.). Даний законопроект враховує вимоги Регламенту Ради (ЄС) № 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів й Регламенту Комісії (ЄС) № 889/2008 «Детальні правила щодо органічного виробництва, маркування і контролю для впровадження Постанови Ради (ЄС)» та спрямований на забезпечення належного функціонування ринку органічної продукції й сировини шляхом

удосконалення вимог до виробництва, маркування та обігу органічної продукції, кардинальної зміни правил сертифікації органічного виробництва та посилення вимог до сертифікаційних органів й інспекторів. Разом з тим, він містить конкретні норми, спрямовані на посилення відповідальності суб'єктів господарювання та контролюючих органів за порушення законодавства у цій сфері.

Очікується, що прийняття даного законопроекту забезпечить необхідні умови для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної органічної продукції, гарантуватиме розширення зовнішніх ринків її збуту та сприятиме посиленню інституційної спроможності органів виконавчої влади, що здійснюють регуляторну діяльність в органічному секторі.

Вагомим зрушенням у сфері державного регулювання органічного сільського господарства стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам» № 609 від 8.09.2016 р., у результаті чого фермерські господарства, що прийняли рішення виробляти органічну продукцію або уже сертифіковані за органічними стандартами мають змогу отримати державну підтримку.

Зокрема, даною постановою визначено, що:

фінансова підтримка на конкурсних засадах на поворотній основі надається у розмірі, що не перевищує 500 тис. гривень, із забезпеченням виконання зобов'язання щодо повернення бюджетних коштів, зокрема, для проведення оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини);

за рівних умов фермерські господарства, які подали заяву про перехід на виробництво органічної продукції (сировини), мають перевагу перед іншими фермерськими господарствами, які претендують на отримання фінансової підтримки [5].

Поряд з економічними регуляторними інструментами, орієнтованими на підтримку органічного сектору нині активно впроваджуються й організаційні заходи. Так, на початку 2017 р. Міністерством аграрної політики та продовольства України ініційовано процес стимулювання органічного виробництва шляхом продажу прав оренди на земельні ділянки державної власності на земельних аукціонах за пільговими орендними ставками.

Ця ініціатива знайшла прикладне втілення у Постанові Кабінету Міністрів України „Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними” № 413 від 07.06.2017 р.,

відповідно до якої Держгеокадастр та його територіальні органи під час підготовки лотів до проведення земельних торгів повинні забезпечувати:

пріоритетність продажу прав на земельні ділянки за результатами земельних торгів для цілей садівництва, виноградарства та розвитку органічного землеробства;

під час передачі земельних ділянок здійснення їх формування з урахуванням вимог екологічної безпеки, охорони земельних ресурсів і відтворення родючості ґрунтів.

На сьогодні територіальні управління Держгеокадастру проводять аудит земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, придатних для ведення органічного виробництва. У результаті, станом на 1.08.2017 р. до переліку земельних ділянок державної власності, права на які виставлено на земельні торги (аукціони) з цільовим призначенням „для ведення органічного виробництва”, включено 42 земельні ділянки загальною площею 841 га. Нині такі земельні ділянки сформовано в 11 областях України (Миколаївській, Львівській, Вінницькій, Чернігівській, Полтавській, Дніпропетровській, Херсонській, Кіровоградській, Закарпатській, Луганській та Донецькій (рис. 1).

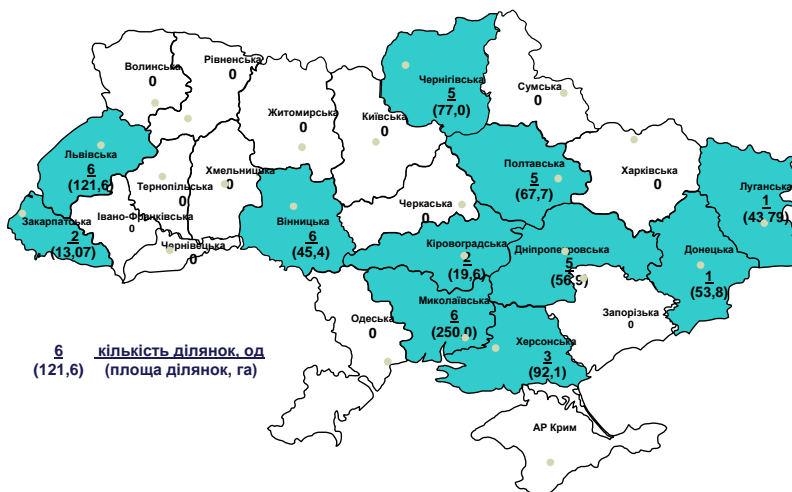

Рис. 1. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, які включено до переліку ділянок, права на які виставляються на земельні торги для ведення органічного виробництва (станом на 01.08.2017 р.)

За кількістю земельних ділянок лідирують Миколаївська, Львівська та Вінницька області, за площею земельних угідь – Миколаївська область.

Особа, яка бажає взяти участь у земельних торгах, не пізніше, ніж за три робочі дні до їх проведення повинна подати виконавцю земельних торгів: заяву; інформацію про найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код юридичної особи згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків чи номер фізичної особи – підприємця. Фізичні особи, які не є підприємцями, подають копію довідки про присвоєння їм реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера фізичної особи – платника податків) або копію паспорта. Для іноземних громадян та осіб без громадянства подається інформація про громадянина-заявника, громадянство (підданство) іншої держави, постійне місце проживання в країні, громадянином (підданим) якої є особа; для іноземних юридичних осіб – найменування, місцезнаходження та держава, в якій зареєстрована юридична особа. До заяви додаються документи, що підтверджують сплату реєстраційного та гарантійного внесків (копії розрахункових документів, виписки з рахунків).

З метою уникнення зловживань Порядком набуття права оренди на земельні ділянки державної власності для ведення органічного виробництва на земельних аукціонах передбачено, що пільги вступатимуть у дію лише після фактичної реалізації інвестиційного проекту, тобто початку процесу сертифікації. У разі недотримання орендарем визначених умов, пільгу з орендної плати буде скасовано, а орендні ставки встановлено на рівні ринкового значення, визначеного як середній показник відповідного адміністративного району.

Слід сподіватися, що за комплексного поєднання різних форм державної підтримки в Україні нарешті будуть створені усі необхідні умови для розвитку органічного сектора.

Висновки і подальші перспективи.

1. В умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, першочерговими завданнями аграрної політики залишаються удосконалення правових засад регулювання органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, формування належної системи інспекції та контролю.

2. Важливим з практичної точки зору є запровадження необхідних запобіжників, які забезпечуватимуть ринок від потрапляння на нього фальсифікованої органічної продукції.

3. Для України нині вкрай важливим стратегічним завданням є формування позитивного іміджу країни як виробника високоякісної органічної продукції, що має відбуватися одночасно з розбудовою сучасної системи освіти, науки, консалтингу у сфері органічного виробництва й логістики органічних товарів та надання відповідних консультацій і послуг.

4. Широке впровадження технологій органічного агрогосподарювання сприятиме створенню робочих місць у сільській місцевості, відкриває нові перспективи розвитку для малих і середніх форм господарювання, забезпечуватиме нарощування експортного потенціалу органічної продукції, світовий попит, на яку щорічно зростає, та виходу українських товаровиробників на нові ринки збуту.

Література

1. Стратегія розвитку аграрного сектору „3+5” / Міністерство аграрної політики та продовольства України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/21439>.

2. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/16025>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними» № 413 від 7 червня 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік” №275-р від 3 квітня 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249935442>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам» № 609 від 8 вересня 2016 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249310771>.